

חוי דעת

לימודי דעת
LIMUDEI DAAT
ללמוד • לדעת • להתקדם

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת | מרכז ללימודי הלכה

בגליון השבוע

מלאכה שנעשתה ע"י יהודי בשבת

אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להועץ במורה הוראה.

עלון מס' 59

מדיני שבת

האם מותר להניח קרח וכדו' ע"ג המכה בשבת?

כתב המ"ב (סימן שכ"ח ס"ק קמ"ד ושעה"צ ס"ק ק"ד. ועוד עיי"ש בשו"ע סעיף מ"ג), שמותר לדחוק בסכין מקום שהתנפח ע"י מכה, וכן מותר להקר את המקום ע"י איזה כלי מתכת. והטעם, כיון שאין דרך לעשות דברים אלו בסממנים [- ע"י תרופה], על כן אין חשש שמא יבוא לשחוק בשביל זה סממנים, ואין זה בכלל גזירת חז"ל של איסור רפואה בשבת.

ולפי זה, מותר ג"כ לשים קרח או שאר דבר קפוא ע"ג המכה (עיין שמירת שבת כהלכתה פרק ל"ה הערה פ"ז בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל שאסר זאת, אולם בחלק ג' בתיקונים ומלואים על הערה הנ"ל חזר בומזה והתיר) שלא תתנפח, או כדי להפחית את הכאב, שהרי אין רגילות להשתמש לזה בתרופות, וע"כ אין זה בכלל גזירת חז"ל.

האם מותר להנות ממלאכה שנעשתה ע"י יהודי בשבת?

כאן אנו נגשים לנושא חדש הנקרא "מעשה שבת", דהיינו מעשה מלאכה שנעשתה בשבת בשוגג או במזיד, והנידון האם מותר להנות ממלאכה שנעשתה ע"י חילול שבת.

יוחנן הסנדלר מחמיר שלב אחד יותר מרבי יהודה. כגון לעצמו בשוגג - ר"מ מתיר אפילו בשבת עצמה, ר"י מתיר רק לאחר השבת, ור"י הסנדלר אוסר לעולם].

	במש"כ		במש"ב	
	לעצמו	לאחרים	לעצמו	לאחרים
רבי מאיר	מותר לאחר השבת	מותר לאחר השבת	מותר לאחר השבת	מותר בשבת
רבי יהודה	אסור לעולם	מותר לאחר השבת	מותר לאחר השבת	מותר לאחר השבת
רבי יוחנן הסנדלר	אסור לעולם	אסור לעולם	אסור לעולם	מותר לאחר השבת

טעם האיסור להנות ממלאכה שנעשתה תוך כדי חילול שבת - לכל מאן דאמר לשיטתו, הוא מחמת קנס שקנסוהו חז"ל (מ"ב סימן שי"ח ס"ק ד').

איזו שיטה נפסקה להלכה?

ישנה מחלוקת בין הפוסקים הראשונים (עיין כל זה בב"י תחילת סימן שי"ח). האם לפסוק כדעת רבי יהודה או כדעת רבי מאיר [דעת רבי יוחנן הסנדלר לא נפסקה לכו"ע]. דעת הרי"ף הרמב"ם והרא"ש וכן סוברים הגאונים, שלהלכה אנו נוקטים כדעת רבי יהודה [שבשבת עצמה אסור לכולם ולאחר שבת מותר

ויש לדון בזה בכמה אופנים: א. אם נעשתה המלאכה במזיד או בשוגג. ב. מה הדין כלפי האדם עצמו שנכשל ועשה את המלאכה אם מותר לו להנות ממה שעשה, ומה הדין כלפי שאר בני אדם אם מותר להם להנות ממלאכה שנעשתה ע"י אדם אחר.

ובדין זה ישנה בגמרא מחלוקת ידועה בין רבי מאיר רבי יהודה ורבי יוחנן הסנדלר (חולין דף ט"ו ע"א, כתובות דף ל"ד ע"א, גיטין דף נ"ג ע"ב, ב"ק דף ע"א ע"א), המתייחסת לאוכל שנתבשל בשבת ע"י יהודי אם מותר לאוכלו. (ועיין בסימן שי"ח סעיף א' שכתב הרמ"א שהוא הדין לשאר מלאכות שבת.)

דעת רבי מאיר - שאין חילוק בין האדם עצמו שעשה את המלאכה לאדם אחר, אלא רק בין שוגג למזיד, שבשוגג מותר לכולם להנות מהמלאכה אפילו באותה שבת עצמה, ובמזיד באותה שבת אסור לכולם, ולאחר שבת מותר לכולם.

דעת רבי יהודה - שבכל אופן בשבת עצמה אסור לכולם, ולאחר שבת מותר לכולם, חוץ מכשעשה במזיד שאסור לו עצמו לעולם [- אפילו לאחר שבת].

דעת רבי יוחנן הסנדלר - שבכל אופן אסור לכולם לעולם, חוץ מכשעשה בשוגג שמותר לאחרים לאחר השבת.

[אם נשים לב: רבי יהודה מחמיר שלב אחד יותר מרבי מאיר, ורבי

הלכות שבת - המשך

בגליון הבא:

- אדם ששכח לרגע ששבת היום והזליק את האור בחדר, האם מותר להשתמש באור זה?
- מי שקילף את הביצים כשעתיים לפני הסעודה, האם מותר לאכול את הביצים?
- אדם הוציא בטעות טישו בכיסו והעבירו דרך רשות הרבים או כרמלית, האם מותר לו להשתמש בטישיו?
- הניח בטעות בשר עם רוטב קר על גבי הפלטה בשבת, האם יכול לאכול זאת? ■

האם יש הבדל בדין זה בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן?

- בביאור הלכה (סימן שי"ח סעיף א' ד"ה המבשל בשבת וכו') מביא את דברי הפמ"ג הסובר שאין חילוק בכל זה בין מלאכה דאורייתא למלאכה דרבנן. אבל הוא חולק עליו, ומביא שגם הגר"א והחיי אדם פסקו שבמלאכה דרבנן גם רבי יהודה מודה לרבי מאיר, שבשוגג מותר גם לאדם עצמו שנכשל ועשאה, אפילו בשבת עצמה.
- עד כאן ביארנו את הנושא בכללותו, ובגליון הבא בעזה"י נביא כמה דוגמאות מעשיות הנוגעות להלכות אלו.

לכולם חוץ מהעושה במזיד שאסור לו עצמו לעולם]. וכן פסק השו"ע (סימן שי"ח סעיף א'). אבל דעת התוספות הסמ"ג וספר התרומה, שלהלכה נוקטים כדעת רבי מאיר [שבשוגג מותר לכולם אפילו בשבת עצמה ובמזיד בשבת עצמה אסור לכולם ולאחר שבת מותר לכולם]. וכן פסק הגר"א.

וכתב המ"ב (שם ס"ק ז'), שלמעשה אנו נוקטים כדעת השו"ע שפסק כרבי יהודה, אך במקום הצורך כשהמלאכה נעשתה בשוגג יש לסמוך על הגר"א שפסק כרבי מאיר. וכמובן שבכל מקרה בו נבוא להקל משום "מקום צורך" יש לעשות שאלת רב אם באמת נחשב הדבר למקום צורך שאפשר להקל בזה. [ובאמת לספרדים הדבר יותר חמור, משום שהשו"ע לא הביא כלל דעה אחרת אלא רק את דעת רבי יהודה].

מרכז למודי דעת

מהיום תוכל לשלב למודי הלכה בתוך סדר היום העמוס שלך. הצטרף עוד היום לשעורי ההלכה מבית למודי דעת הנשלחים לאלפי בתים בארץ ובעולם ומביאים את הלומד לרמה גבוהה בידיעת הלכה.

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והיתר, שבת, עירובין, נדה, מקוואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות ברבנות.
- מוכר לשנת שבתון

